

Svenska företag i Sydafrika tar upp kampen mot aids

JOHANNESBURG. I ett land som Sydafrika, där var femte vuxen är hiv-smittad, har företagen inte mycket val annat än att engagera sig i kampen mot aids-epidemin. Med stöd från bland annat Sida deltar 13 svenska dotterbolag i ett ovanligt framgångsrikt arbetsfästningsprogram mot hiv och aids.

I mars i år förbrade de anställda på Autoliv i Sydafrika ytterligare en kollega, som dog på grund av hiv-smitta. Den drygt 30-åriga kvinnan lämnade tre föräldralösa barn efter sig, och många ledna arbetskamrater.

–Det var fruktansvärt sorgligt. Hon hade ett väldigt försvagat immunförsvar i många månader och hade hon fått behandling hade hon levt i dag, berättar Beverly van Wyk, sjuksköterska på Autoliv.

Tillsammans med några av kvinnans närtstående ägnade Beverly van Wyk förgävs mycket tid åt att försöka övertala kvinnan att testa sig för hiv-smitta. Kvinnans bortgång var dock en av fyra mönster i ett annat ovanligt framgångsrikt arbetsfästningsprogram mot hiv och aids som Autoliv bedrivit sedan 2000.

–Vad man verkligen behöver göra är att se till att inga anställda smittas. Det är vårt främsta mål, säger David Kreuschner, chef för Autoliv i Sydafrika.

I ett land där en femtedel av arbetskraften är hiv-smittad har få företag råd att inte engagera sig i kampen mot hiv och aids. Sjukfrånvaro, dödsfall och begravningsar, dyrtare företagsförsäkringar, och förlusten av särskilt utbildad arbetskraft står direkt mot företagets vinster. Bland företag i landets gruvindustri och jordbrukskann upp emot hälften av de anställda vara hiv-smittade.

Ändå är det få företag, inhemskastavala och utländska dotterbolag, som verkligen lyckas hantera sjukdomsepidemin på arbetsplatsen. –Vi anser att de flesta arbetsplatsprogram i Sydafrika misslyckas. Och de gör det på grund av att det inte finns några bra sätt att mäta insatserna på, säger Dale Jackson, chef på Kaelo, en konsultfirma i Johannesburg som syslat särskilt med att hjälpa företag att hantera hiv och aids.

–Många tror att det räcker med att propagandera för hiv-test på Världs-aids-dagen en gång om året, tillägger han.

En framgångsrik insats mot hiv och aids på arbetsplatsen bör enligt Kaelo se till att de anställda som inte är smittade förblir osmittade, att samtliga anställda testar sig, och att de som visar sig vara hiv-positiva får tillgång till adekvat behandling.

–Många företag är rädda för att binda sig till att ge de anställda be-

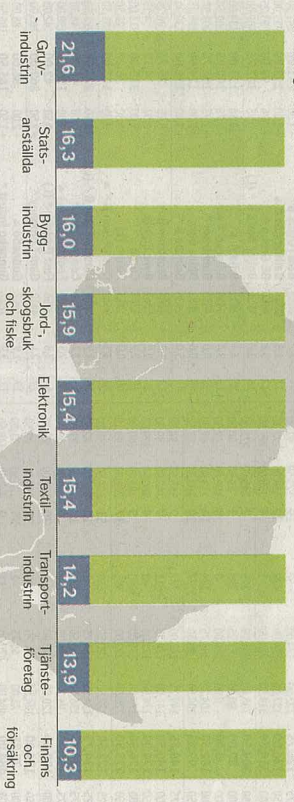

FOTO: ANNA KOBLANCK

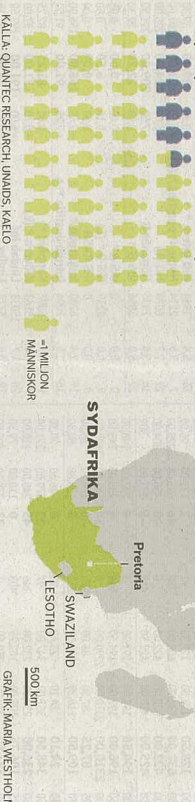
På Autolivs fabrik i Sydafrika hiv-testas personalen regelbundet. 13 av 200 anställda är smittade och får stöd och råd från företagets läkare. "Det är för hemskt", företaget måste verkligen slås, för det är ett jätteproblem", säger Mapula Maake.

Andelen hiv-smittade inom utvalda sektorer i Sydafrika

Siffrorna gäller 2005

SYDAFRIKAS BEFOLKNING = 44 MILLIONER
5,5 miljoner hiv-smittade, det vill säga 18,8 procent.

KALLA: QUANTIC RESEARCH, UNANOS, KAELO

-1 MILLION MÄNNISKOR

handling därför att det är en kostnad som är väldigt svår att förneka. Man vet inte hur många smittade man har eller kommer att ha i framtiden, säger Dale Jackson.

–Men en anställd som är hiv-smittad och får behandling kan vara frisk och arbetsföretaget har ytterst svårt att säga om det är ett företagets ansvar att erbjuda ett arbetsfästningsprogram så borde det vara att ge de smittade behandling, tillägger han.

På Autoliv lyckades man redan första året 2000, övertryga 82 procent av de anställda att testa sig, och vid senaste testomgången i

mars i år var siffran uppe i mer än 90 procent. De anställda som är hiv-positiva, i dag 13 av nästan 200 fast anställda och kontraktanställda, får stöd och råd från Autolivs egen läkare och sjuksköterska, men får vänta sig till det slutliga programmet, med gratis hiv-mediciner för direkt behandling.

–DET ÄR FANTASTISKT att träffa dem som tar medicinerna och lever ett positivt liv. De ser friska ut, och det gör mig mycket glad, säger John Masela, anställd på Autoliv sedan 16 år och ordförande i företagets välbehåndsutskott som leder kampen mot aids.

Autolivs aids-program får stöd av SWHAP, Swedish workplaceliv- och arbetsprogram, som inleder och drivs av Sida. Näringslivet internationella råd och IF Metall, som skjutit till 13 miljoner kronor över tre år. Ytterligare tolv svenska storföretag i Sydafrika deltar i samarbetet, som hittills haft varierande framgång.

–Sandvick har hittills testat ungefär 800 av sina 2 000 anställda. Men dets anställda finns på 72 olika platser och att rulla ut ett sådant här program på ett år är

en logistik maraton, säger Jacob Graal, landansvarig för SWHAP i Sydafrika.

Nästan alla på Autoliv lyckas känna någon i sin närhet som drabbats av hiv. Sjuksköterskan Beverly van Wyk har en tvåårigs-mästare som är hiv-smittad, John Masela har förlorat två kusiner, och på fabriksgolvet berättar 37-åriga värbarnsman Mapula Maake att en person i hennes familj är sjuk.

–Det är för hemskt. Det är verkligen illa, säger hon om aids-epidemin framfart i samhället.

–För företaget måste verkliga sälls, för det är ett jätteproblem. Många människor dör, även här på fabriken, tillägger hon.

DE FÖRETAG SOM INTE tar problemen på allvar kommer att straffas på länge sikt, tror Dale Jackson på Kaelo.

–Vi ser ingen effekt på börskurserna i dag, men jag tror att det kommer att bli det mer och mer allt eftersom vi ser de verkliga effekterna av epidemin, säger han.

ANNA KOBLANCK
DN:s korrespondent